

Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету. 2018. Вип. 4. С. 33–43.

3. Конопляник Л., Мельникова К. Використання технології «перевернутий клас» при навчанні фахової іноземної мови. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка. Психологія*, 2 (15), 2019.

4. Приходькіна Н. Використання технології «переверненого навчання» у професійній діяльності викладачів вищої школи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка, соціальна робота»*, 2014. Вип. 30. С. 141–144.

5. Bergmann J. Flip Your Classroom: Reach Every Student in Every Class Every Day / Jonathan Bergmann, Aaron Sams. *International Society for Technology in Education*, 2012. – 120 p.

6. Bergmann J. The Flipped Class: Myths vs. Reality [Електронний ресурс] / J. Bergmann, J. Overmyer, B. Wilie. *The Daily Riff*. 2013.

Алла ХОМЕНКО

ІНТЕГРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ ПЕДАГОГІКИ МИРУ В СИСТЕМУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Сучасні геополітичні виклики, загострення міжнародних конфліктів та зростання соціальної напруженості в світі актуалізують потребу в переосмисленні ролі освіти у формуванні світогляду особистості, поширенні культури миру як духовного виміру її професійної компетентності.

Статистичні дані ЮНЕСКО свідчать про те, що понад 60% населення планети так чи інакше стикається з проявами насильства та конфліктів, що безпосередньо впливає на якість життя, психологічне благополуччя та освітні можливості людей: погіршується доступ до освіти, руйнується освітня інфраструктура, формуються деструктивні життєві установки та ціннісні орієнтації. Така ситуація вимагає системного впровадження педагогіки миру на всіх рівнях освіти і, відповідно, ґрунтовної підготовки педагогічних кадрів.

Професійна підготовка майбутнього вчителя в контексті педагогіки миру спрямована на формування міжкультурної компетентності: здатності педагога створювати психологічно-комфортне освітнє середовище, ефективно взаємодіяти з представниками різних культур, запобігати конфліктам на культурному підґрунті та формувати в учнів навички міжкультурного діалогу та мирного співіснування.

У цьому контексті надзвичайно важливою стає інтеграція принципів педагогіки миру в систему професійної підготовки майбутніх учителів,

якими регламентується взаємодія учасників освітнього процесу. Особливої гостроти набуває ця проблема в умовах українських реалій: військова агресія, вимушене переміщення значної частини населення, психологічні травми та посттравматичний стресовий розлад у дітей та підлітків вимагають від сучасного педагога не лише фахових знань з предмету викладання, але й ґрунтовної підготовки у сфері кризового консультування, медіації конфліктів та створення безпечного освітнього середовища. Дослідження Національної академії педагогічних наук України демонструють, що лише 23% випускників педагогічних закладів вищої освіти відчують себе достатньо компетентними у питаннях миротворчої освіти та подолання наслідків травматичного досвіду в освітньому процесі.

Актуальність зазначеної проблеми зумовлена також необхідністю подолання соціально-педагогічних суперечностей, а саме:

- між зростаючими вимогами суспільства до рівня готовності вчителів здійснювати миротворчу освітню діяльність та недостатньою розробленістю науково-методичних засад такої підготовки;
- між необхідністю системного впровадження педагогіки миру в освітній процес педагогічних закладів вищої освіти та обмеженням використанням інноваційних технологій формування готовності майбутніх учителів до миротворчої діяльності в умовах сучасних викликів;
- між потребою у формуванні миротворчої компетентності сучасного вчителя та відсутністю комплексної моделі її розвитку в системі професійної підготовки.

Дослідження наукової літератури виявило міждисциплінарний характер цієї проблеми в працях українських та зарубіжних учених. Вона досліджується за такими напрямками: методолого-теоретичні засади педагогіки миру та миротворчої освіти (В. Андрущенко, Д. Бар-Таль, О. Безкоровайна, І. Бех, А. Богуш, Й. Галтунг, Н. Холдингс, С. Клепко, О. Локшина, Б. Рірдон, Ф. Сарагоса, Б. Сліверський, Дж. Скубиш, Е. Стауб, О. Сухомлинська, І. Харріс та ін.); особливості професійної підготовки майбутніх педагогів в умовах оновлення системи вищої педагогічної освіти України: (Г. Балл, А. Бойко, І. Вахоцька, В. Галузинський, Н. Дем'яненко, О. Дубасенюк, О. Киричук, Н. Лавриченко, О. Ляшенко, О. Матвієнко, О. Пінська, О. Пісоцька, В. Кремень, О. Савченко, І. Садовий, В. Огнев'юк, Т. Сущенко та ін.); реалізація ідей педагогіки миру в соціокультурному просторі та професійній підготовці здобувачів вищої освіти: (В. Вінтерштайнер, Т. Дженкінс, А. Кабесудо, К. Кестер, Г. Лазос, Л. Лук'янова, Н. Ничкало, О. Пометун, С. Сисоєва, Т. Дженкінс, Л. Хомич, С. Щербак та ін.). Результати наукових досліджень цих учених заклали фундамент для подальших наукових розвідок щодо теорії і практики імплементації педагогіки миру в освітній процес загальноосвітньої та вищої школи.

Мета нашого наукового пошуку полягає в обґрунтуванні ключових етапів процесу інтеграції принципів педагогіки миру в систему професійної підготовки майбутнього вчителя та визначенні практичних механізмів їх реалізації.

На основі методолого-теоретичного аналізу наукових праць [1; 2; 5; 6; 7] змістове наповнення поняття «педагогіка миру» співвідноситься нами з її практико-орієнтованою роллю як концепції конструктивного діалогу, медіації конфліктів, трансформативного навчання та ресторативних практик міжособистісної взаємодії учасників освітнього процесу, яка забезпечує формування здатності до критичного осмислення соціальних процесів, емпатійного сприйняття інших та свідомої участі у розбудові мирного суспільства.

Предметом педагогіки миру, як концепції виховання та міждисциплінарного напрямку педагогічної науки, є теоретичні та практичні засади формування миротворчого освітнього середовища, розвиток миротворчої освіти, сприяння духовно-практичному освоєнню світу на засадах гуманізму, взаєморозуміння між людьми різних культур, національностей та світоглядів.

«Концепція виховання як категорія науково-педагогічного знання є методологічним і емпіричним базисом теорії виховання особистості, її змістовим ядром, яке включає ряд нових оригінальних ідей, теоретичних положень, конструктивних принципів відповідно педагогічного явища, що вивчається. При цьому концепція виховання виконує функцію своєрідного попередньо-теоретичного оформлення й цілісного опису науково-педагогічного знання» [4, с. 87]. Виникнення і розвиток концепцій виховання у XXI ст. відбувається в момент епохальних соціокультурних змін, що одночасно стимулює і детермінує становлення нового наукового педагогічного мислення, нових якостей суспільної свідомості і практики виховання, нового типу культури. Мета виховання й конструктивні принципи, що визначають базисні поняття-концепти й схеми міркувань, формують фундаментальні інноваційні ідеї концепції виховання і є головним критерієм її оцінки [4]. Вихідні конструктивні принципи регламентують напрями науково-дослідної і практично-інноваційної педагогічної діяльності: ними зумовлений характер нововведень у теорію і практику виховання підростаючого покоління.

Науково-теоретичний аналіз показує, що фундаментальними принципами концепції педагогіки миру виступають гуманізм, толерантність, повага до культурного різноманіття, ненасильницьке спілкування, соціальна справедливість, діалогічність та активна громадянська позиція [1; 2; 6; 7]. Даними вихідними положеннями визначаються найбільш загальні правила, норми та закономірності миротворчої діяльності вчителя: саме вони слугують фундаментальною

основою для прийняття рішень та організації навчально-виховного процесу в системі загальної середньої освіти.

Розкриємо детально зміст кожного принципу педагогіки миру:

– *принцип гуманізму* передбачає визнання цінності та гідності кожної особистості, створення умов для її всебічного розвитку, забезпечення прав і свобод людини, формування атмосфери доброзичливості та взаємоповаги в освітньому середовищі; цей принцип ставить інтереси та потреби учня в центр освітнього процесу;

– *принцип толерантності* ґрунтується на прийнятті та повазі до відмінностей між людьми, готовності до взаєморозуміння та конструктивної взаємодії з представниками різних соціальних, культурних, релігійних груп, що передбачає розвиток здатності сприймати різні точки зору без агресії та упередження;

– *принцип поваги до культурного різноманіття* орієнтує на визнання цінності різних культурних традицій, звичаїв, способів життя та світоглядів і включає розуміння та цінування культурної спадщини різних народів, розвиток міжкультурної компетентності та здатності до крос-культурної комунікації;

– *принцип ненасильницького спілкування* фокусується на розвитку комунікативних навичок, які дозволяють висловлювати свої потреби та почуття без агресії, вирішувати конфлікти мирним шляхом, використовувати емпатію та активне слухання в спілкуванні;

– *принцип соціальної справедливості* спрямований на забезпечення рівних можливостей для всіх учасників освітнього процесу, протидію дискримінації та нерівності, формування розуміння важливості справедливого розподілу ресурсів та можливостей у суспільстві;

– *принцип діалогічності* передбачає організацію освітнього процесу на засадах відкритого діалогу, взаємного обміну думками та досвідом, спільного пошуку рішень, що включає створення безпечного освітнього простору для конструктивного обговорення складних питань та проблем;

– *принцип активної громадянської позиції* орієнтує на формування відповідальних членів суспільства, які здатні критично мислити, приймати усвідомлені рішення та брати активну участь у громадському житті, що сприяє розвитку лідерських якостей, соціальної відповідальності та готовності до участі у миротворчих ініціативах.

На нашу думку, комплекс даних принципів необхідно впроваджувати в систему професійної підготовки майбутніх учителів, оскільки вони мають вирішальне значення у формуванні здатності студентів до конструктивної міжкультурної взаємодії, емпатійного сприйняття відмінностей, критичного осмислення соціальних процесів та активної громадянської позиції у напрямку розбудови мирного

демократичного суспільства на засадах взаєморозуміння, рівності та партнерства.

Науково-теоретичний аналіз виявлення шляхів вирішення проблеми дослідження ми пов'язуємо з таким поняттям як «миротворча освіта». У сучасній педагогічній науці миротворча освіта розглядається як цілісна система освітньо-виховних практик, спрямованих на формування в особистості компетентностей, що включають комунікативну здатність до ненасильницького діалогу, навички медіації та трансформації конфліктів, емоційний інтелект, критичне мислення, міжкультурну толерантність, здатність до емпатійного сприйняття відмінностей, соціальну відповідальність та активну громадянську позицію [1; 6; 7]. Слід зауважити, що принципи педагогіки миру слугують концептуальним каркасом миротворчої освіти, забезпечуючи трансформацію абстрактних ідеалів у конкретні освітні стратегії, методики та практики навчання та виховання.

У контексті нашого дослідження *інтеграцію принципів культури миру в процес професійної підготовки майбутніх учителів* визначаємо як цілеспрямований, системний та багатовимірний процес, що передбачає взаємопроникнення ідей миротворчості, толерантності та ненасильницького вирішення конфліктів у зміст, форми та методи навчання студентів, результатом якого є формування професійної компетентності в сфері миротворчої освіти, розвиток особистісних якостей миротворця та готовності до створення безпечного освітнього середовища, заснованого на принципах поваги до різноманіття, соціальної справедливості та міжкультурного діалогу.

Вважаємо, що системна інтеграція принципів культури миру в освітній процес вищої школи повинна здійснюватися шляхом оновлення змісту навчальних дисциплін, впровадження інноваційних освітніх технологій, розроблення спеціальних курсів та факультативів, створення тренінгових програм з медіації, конфліктології та ненасильницької комунікації з метою формування професійної компетентності майбутніх фахівців щодо конструктивного вирішення конфліктів, розвитку толерантності, емпатії та соціальної відповідальності, а також забезпечення науково-методичної підготовки майбутніх учителів до реалізації миротворчої освітньої парадигми. Це дає нам підстави для ствердження, що інтеграція принципів педагогіки миру в професійну підготовку вчителів ґрунтується на засадах аксіологічного, компетентнісного, гуманістичного, системного та особистісно зорієнтованого підходів, що забезпечують цілісність, неперервність та практичну спрямованість процесу формування миротворчої компетентності майбутніх учителів.

У ході наукового пошуку [3; 5; 6; 7] ми дійшли висновку, що процес інтеграції принципів культури миру в професійну підготовку майбутніх учителів зумовлюється такими ключовими чинниками:

– по-перше, глобальними викликами та загрозами миру в сучасному світі, військовою агресією сусідньої держави проти України зокрема, що вимагає нових підходів до виховання дітей, учнівської та студентської молоді;

– по-друге, зростаючою потребою суспільства у педагогах, здатних ефективно впроваджувати миротворчу освіту, створювати безпечне освітнє середовище, розвивати в учнів критичне мислення та емоційний інтелект, формувати навички конструктивного діалогу;

– по-третє, трансформацією освітньої парадигми в напрямку формування ключових компетентностей особистості у XXI ст., включаючи навички міжкультурної комунікації та мирного вирішення конфліктів.

На основі обґрунтованої сутності процесу інтеграції принципів культури миру в професійну підготовку майбутнього вчителя; визначенні чинників і шляхів його функціонування; оцінки ефективності реалізації педагогічних стратегій та методів формування миротворчих компетентностей студентів, нами виділено три послідовних етапи інтеграції принципів педагогіки миру в професійну підготовку майбутнього вчителя: мотиваційно-цільовий, змістово-технологічний та рефлексивно-корекційний.

1. *Мотиваційно-цільовий етап* передбачає формування у майбутніх учителів стійкої внутрішньої мотивації до опанування миротворчих цінностей, усвідомлення соціальної значущості педагогіки миру та розвиток особистісної готовності до професійної діяльності в контексті ненасильницької взаємодії. Основними механізмами реалізації цього етапу виступають цілеспрямована профорієнтаційна робота та розкриття потенціалу миротворчої освіти за допомогою інтерактивних форм навчання, проектування індивідуальних освітніх траєкторій та створення мотиваційного середовища.

2. *Змістово-технологічний етап* забезпечує безпосередню інтеграцію принципів педагогіки миру в зміст професійної підготовки майбутнього вчителя шляхом оновлення навчальних планів, впровадження спеціальних курсів, розроблення міждисциплінарних освітніх модулів та використання інноваційних педагогічних технологій. Ключовими складниками цього етапу є оволодіння майбутніми вчителями теоретичними знаннями про природу конфліктів, механізми їх ненасильницького вирішення; опанування методик медіації, діалогічного навчання, інтерактивних технік формування культури миру, а також набуття первинного практичного досвіду миротворчої діяльності завдяки участі в тренінгах, кейс-стаді, моделюванні конфліктних ситуацій та проходженні спеціалізованих практик.

3. *Рефлексивно-корекційний етап* спрямований на розвиток здатності майбутніх учителів до критичного осмислення власної

професійної позиції, самоаналізу миротворчого потенціалу, діагностику рівня сформованості миротворчої компетентності та неперервне професійне самовдосконалення. Він передбачає впровадження рефлексивних практик, методів самодіагностики, індивідуальної освітньої траєкторії професійного розвитку, розроблення персональних освітньо-професійних портфоліо, участь у науково-дослідницькій роботі з проблем педагогіки миру, що забезпечує неперервність та динамічність процесу інтеграції миротворчих принципів у професійну підготовку вчителів.

Вищесказане дозволяє стверджувати, що поетапність процесу інтеграції принципів педагогіки миру в професійну підготовку вчителів сприяє розвитку їх рефлексивних здібностей, здатності критично оцінювати власну педагогічну діяльність та вдосконалювати її відповідно до принципів педагогіки миру. Важливим результатом такої підготовки стає формування у майбутнього вчителя стійкої професійної позиції у розбудові культури миру, здатність ефективно транслювати цінності миротворчості своїм учням та всій освітній спільноті.

Таким чином, в умовах сучасних геополітичних викликів педагогіка миру набуває особливої актуальності як інструмент подолання наслідків травматичного досвіду, розвитку резильєнтності особистості та створення безпечного освітнього середовища. Визначені етапи забезпечують цілісність, неперервність та динамічність процесу інтеграції принципів педагогіки миру в професійну підготовку майбутнього вчителя завдяки формуванню мотиваційної готовності, оволодінню теоретико-методичним інструментарієм та розвитку здатності до безперервного професійного самовдосконалення в контексті миротворчої діяльності. Системність такої підготовки є запорукою успішного формування компетентного фахівця, здатного ефективно працювати в умовах сучасного полікультурного та мінливого світу, сприяти встановленню миру та злагоди в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. Педагогіка миру: актуальність теорії та практики. *Вища освіта України*. 2014. № 2. С. 5-12.
2. Богуш А.М. Педагогіка Добра і Миру в реаліях сьогодення. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського*. Одеса: ПНПУ ім. К.Д. Ушинського, 2024. № 1. С. 9-15.
3. Парахонський Б. О., Яворська Г. М. Онтологія війни і миру: безпека, стратегія, смисл: моногр. Київ: НІСД, 2019. 560 с.
4. Хоменко А. В. Соціокультурна обумовленість виникнення і розвитку концепцій виховання ХХ століття. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. Науковий журнал*. 2016, № 8 (62). С. 84-94.

5. Galtung J., Webel C. Peace and conflict studies. Looking back, looking forward. *Handbook of peace and conflict studies / edited by Charles Webel and Johan Galtung*. London, New York: Routledge, 2007. PP. 397-399.
6. Śliwerski B. Pedagogika wobec wojny i pokoju. *Pedagogy in the Face of War and Peace. Ogólnopolskie seminarium podoktoranckie – debata*. 14.0.2022, Warszawa: APS. URL: https://www.academia.edu/39693240/Prof_S_liwerski_pedagogy_without
7. Skubisz J. Pedagogika pokoju (wojny) w refleksji metodologicznej. *Інновації у вихованні*. 2022. Вип. 16. С. 141-150.

Тетяна БОНДАРЕНКО

САМОРЕАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ ЯК ОСНОВА ЙОГО ПУБЛІЧНОГО ВИСТУПУ

У сучасному світі, що стрімко змінюється під впливом технологій, глобалізації та соціальних трансформацій, успішна особистість повинна володіти низкою важливих якостей, компетентностей та характеристик, однією з яких є постійне прагнення до самореалізації.

Самореалізація – це процес розкриття свого потенціалу, здібностей і прагнень. За рахунок неї особистість відчуває сенс свого життя. Коли людина займається тим, що їй дійсно цікаво і важливо, вона почувається наповненою. Самореалізація допомагає зрозуміти, навіщо ми живемо, які наші цілі та цінності. Більше того, досягнення особистих цілей і розвиток власних талантів приносять глибоке емоційне задоволення, яке не замінити матеріальними благами чи зовнішнім успіхом. Також зазначимо, що в процесі самореалізації людина розвиває себе: стає впевненішою, мудрішою, ціліснішою. Це допомагає краще справлятися з викликами ХХІ століття. Звичайно можемо говорити і про мотивувальний компонент. Людина, яка реалізує себе, часто надихає інших. Вона може ділитися знаннями, допомагати, бути прикладом. Це створює позитивне середовище навколо.

Самореалізація відбувається в різних сферах: у побутовому житті, у соціальних зв'язках і стосунках, у процесі саморозвитку. Складовими самореалізації і життєвого самовизначення є професійна самореалізація; соціальна самореалізація; творча самореалізація. Ми сфокусуємо свою увагу на професійній самореалізації державного службовця.

Відповідно до Закону України «Про державну службу» **державний службовець** – це громадянин України, який займає посаду державної служби в органі державної влади, іншому державному органі, його апараті (секретаріаті), одержує заробітну плату за рахунок коштів державного бюджету та здійснює встановлені для цієї посади повноваження,